

Ernesto „Che” GUEVARA

(ur. 14 czerwca 1928, zm. 9 października 1967)

1. Charakterystyka:

Argentyńczyk, latynoamerykański rewolucjonista. W latach 1956-1959 brał udział w rewolucji kubańskiej, był członkiem rządu kubańskiego. Od 1966 roku organizował ruch partyzancki w Boliwii (*Dziennik z Boliwii*), gdzie został zatrzymany przez wojsko i zabity. „Che” przedkładał czyny nad rozważania doktrynalne; jego myśl koncentruje się głównie na strategii i organizacji walki partyzanckiej. Jego postać ma znaczenie symboliczne dla różnych odmian ruchów Nowej Lewicy, która jednak bardziej odwołuje się do legendy o nim, niż do pozostawionych przez niego wskazówek działania.

2. Idee:

a) prawda rewolucyjna

„Ustanawiamy zasadę naszej partii: będzie nią prawda rewolucyjna. Nasze czyny dowiodą słuszności naszych słów. Wyrażamy żal z powodu przelanej krwi przez żołnierzy, którzy padli w walce, ale morderze i karabiny maszynowe nie budują pokojowych mostów, jak usiłują marionetki w strojnych mundurach, które starają się stworzyć nam opinię prymitywnych morderców. Nie było również i nie będzie ani jednego chłopca, który mógłby skarżyć się na nasz stosunek i na metody, jakimi zdobywamy zaopatrzenie, ani jednego poza tymi, którzy, zdradziwszy swoją klasę, wysługują się jako przewodnicy i donosiciele.

Walka rozpoczęła się. W następnych komunikatach wyjaśnimy szczegółowo nasze stanowisko rewolucyjne. Dziś kierujemy swój apel do robotników, chłopów i inteligencji, do wszystkich tych, którzy czują, że nadeszła godzina, aby na gwałt odpowiedzieć gwałtem

i aby uratować kraj sprzedawany po kawałku monopolom jankesów oraz podnieść poziom życia naszego ludu, który z każdym dniem coraz bardziej głoduje”.

(E. Guevara, *Che Guevara – Dziennik z Boliwii*,
tłum. R. Kapuściński, Warszawa 1969, s. 340)

b) społeczna rewolucja

„Towarzysze! Krew proletariacka płynie znowu w naszych kopalniach. W trwającym od wieków wyzysku szereg razy powtarzało się to samo: bądź wysysano niewolniczą krew górnika, bądź dochodziło do jej rozlewu, kiedy nadmierna już niesprawiedliwość powodowała wybuch protestu; w ciągu całych stuleci ten powtarzający się cykl nie ulegał zmianie.

W ostatnich latach cykl ten został okresowo przerwany i robotnicy-powstańcy byli podstawowym czynnikiem, który zdecydował o zwycięstwie z 9 kwietnia. Wydarzenie to zrodziło nadzieję, że otworzą się nowe perspektywy i że w końcu robotnicy staną się panami własnego losu, ale mechanizm świata imperialistycznego pokazał tym, którzy chcieli mieć oczy otwarte, że w rewolucji społecznej nie ma rozwiązań połowicznych: albo bierze się całą władzę, albo traci się zdobyte za cenę wielkich poświęceń i przelanej krwi. [...]

Słuszna taktyka prowadzi do zwycięstwa, a błędna do klęski”.

(E. Guevara, *Che Guevara – Dziennik z Boliwii*,
tłum. R. Kapuściński, Warszawa 1969, s. 345-347)

c) cechy podziemnego aktywisty

„Aktywiści powinni ściśle stosować się do ogólnej linii postępowania zleconej przez szefostwo armii, za pośrednictwem ośrodków kierowniczych, ale będą mieli całkowitą swobodę wyboru praktycznych metod realizacji tej linii.

Aktywista działający w podziemiu, aby przeżyć i wykonać powierzone mu trudne zadania, powinien mieć rozwinięte w wysokim stopniu następujące cechy: dyscyplinę, umiejętność zachowania tajemnicy, sztukę maskowania się, samokontrolę i zimną krew; winien on pracować w ten sposób, aby być zabezpieczonym przed każdą nieoczekiwaną ewentualnością”.

(E. Guevara, *Che Guevara – Dziennik z Boliwii*,
tłum. R. Kapuściński, Warszawa 1969, s. 348-349)

d) struktura i plan siatki

„W miarę możliwości zarówno szef siatki, jak i odpowiedzialni za poszczególne odcinki będą pełnić tylko jedną funkcję, a kontakty poziome będą realizowane poprzez osobę szefa. Minimalny skład funkcyjnych dla siatki już zorganizowanej jest następujący:

Szef

Odpowiedzialny za zaopatrzenie.

Odpowiedzialny za informację.

Odpowiedzialny za finanse.

Odpowiedzialny za akcje w mieście.

Odpowiedzialny za transport.

Odpowiedzialny za pracę wśród sympatyków.

Z czasem będzie potrzebny ktoś odpowiedzialny za łączność, podporządkowany w zasadzie szefowi.

Szef będzie otrzymywał instrukcje od dowództwa armii i wcielał je w życie poprzez poszczególnych odpowiedzialnych. Powinno wiedzieć się o istnieniu tylko tej małej komórki kierowniczej, aby w wypadku jej ewentualnego aresztowania ocalić przed niebezpieczeństwem całą siatkę. Nawet jeśli odpowiedzialni będą się znali między sobą, żaden z nich nie może wiedzieć, jakie zadania wykonuje inny, i o dokonanych zmianach nie będzie się informować pozostałych.

Zostaną podjęte środki, aby w wypadku aresztowania któregoś z ważnych członków siatki zmienili miejsce zamieszkania lub sposoby kontaktu – szef oraz wszyscy ci, którzy znali zatrzymanego. [...]

Należy podkreślić jeszcze raz, że aktyw ten winna charakteryzować dojrzałość ideowa, że będzie on otrzymywał od ruchu rewolucyjnego tylko najbardziej niezbędne dla siebie rzeczy, a w zamian ma mu oddać cały swój czas i jeśli zajdzie potrzeba – i swoje życie. Tylko w ten sposób zdołamy rzeczywiście stworzyć siatkę niezbędną dla realizacji naszego ambitnego planu: całkowitego wyzwolenia Boliwii”.

(E. Guevara, *Che Guevara – Dziennik z Boliwii*,
tłum. R. Kapuściński, Warszawa 1969, s. 349-350, 354-355)

3. Interpretacje:

a) koncepcja *guérilli*

„Che” Guevara całkowicie zaangażował się w ruch rewolucyjny, stworzył ideę *guérilli*: „Podczas gdy poglądy polityczne coraz bardziej się klarowały i umacniały, egzaltacja rewolucyjna „Che” stale rosła. Całkowicie poświęcił się rewolucji. Pierwszym jego zamysłem stało się określenie rang osób odpowiedzialnych i żołnierzy świadomych swych powinności. Pragnął takich ustaleń nie tylko w odniesieniu do Kuby i nie dla zaspokojenia żądzdy władzy: pochodzący z odległego kraju i uchodzący za obywatela świata, sam uważał się za człowieka przynależnego do ludzkiego uniwersum, działacza prowadzącego w imię tak pojmowanego człowieczeństwa rewolucyjną walkę i wciągającego w tę walkę innych. W prowadzonej przez siebie szkole w Minas de Frio przedstawiał taką oto definicję *guérilli*:

– Nie jest ona tym, za co się ją uważa, nie jest wojną toczoną w małej skali przez drobne grupki partyzanckie przeciw potężnej armii. Nie, *guérilla* jest wojną całego ludu przeciw jego ciemnościom. *Guérillero* należy do awangardy ludu: *gros* jego grupy stanowią mieszkańcy danego regionu kraju. I to właśnie jest podstawą

jego siły, która wcześniej czy później zapewni mu zwycięstwo nad każdą przemocą. Lud jest bazą i substancją *guérilli*”¹.

b) wzór rewolucyjnego heroizmu

Po śmierci „Che” uznano go za wzór odwagi, który wzbudzał podziw i szacunek nawet u politycznych przeciwników: „charakteryzowała go niezwykła wytrwałość, absolutna pogarda śmierci, pozwalająca mu w najtrudniejszych i najbardziej niebezpiecznych chwilach wykonywać działania najtrudniejsze i najbardziej niebezpieczne... Jest jednym z najwspanialszych wzorców zdecydowania, odwagi, poświęcenia i bezinteresowności, jakie zna Historia”².

c) władza ludu

Bezinteresowność Guevary, akcentowana w pośmiertnym panegiryku, przejawiała się w jego dążeniu do władzy nie dla niej samej, ale dla przekazania jej w ręce ludu: „Che nie dążył do natychmiastowego objęcia władzy, lecz do stworzenia, poprzez niezależne i mobilne działania zbrojne, przesłanek umożliwiających ustanowienie władzy ludu. [...]

Che zrywał stanowczo z manipulacjami puczystów i demagogią współczesnego populizmu, królującymi w Boliwii i w innych krajach. Przyświecała mu w tym względnie fundamentalna zasada Marksa, według którego rewolucja proletariacka «nie może po prostu ująć w swe ręce maszyny państwa już uformowanego, ale musi zniszczyć militarną i biurokratyczną maszynę państwa burżuazyjnego i stworzyć dyktaturę proletariatu»”³.

d) idealizm „Che”

W literaturze poświęconej „Che” często eksponuje się zalety jego charakteru – całe życie trapiła go astma, która jednak nie stanęła mu na przeszkodzie w dążeniu do realizacji wytyczonych zadań. Uznaje się go za idealistę oddanego innym: „ucieleśniał Pascalską koncepcję człowieka poświęcającego się duszą i sercem wszystkim i wszystkiemu. Lekarz, *guérillero*, pisarz, poeta, komendant, ambasador, minister, ojciec rodziny (w pewnym stopniu). „Che” był w pełnym rozumieniu tego pojęcia Istotą Ludzką. Humanizm, równie wielki jak jego zapał w grze w rugby w okresie młodości, skłaniał go do oddania życia w walce o zniesienie dysproporcji

¹ J. Cormier, *Che Guevara*, tłum. W. Sadkowski, Warszawa 2000, s. 152.

² *Ibidem*, s. 339.

³ *Ibidem*, s. 342.

między warunkami życia ludzi, którzy są zbyt bogaci, i ludzi, którzy są zbyt biedni. Przyświecała mu idea «nowego społeczeństwa, w którym człowiek znajdzie się w centrum życia publicznego, a nie będzie zdany na łaskę władców ustanawiających prawa»⁴.

Pojęcia kluczowe:

- zasada partii – prawda rewolucyjna,
- rola i zadania robotników,
- wyróżniki podziemnego działacza,
- struktura i cele siatki.

Anna Citkowska-Kimla

⁴ *Ibidem*, s. 345.